

Article Info	RESEARCH ARTICLE ARAŞTIRMA MAKALESİ	
Title of Article	Positivism, Chicago School of Urban Ecology and Urban Safety	
Corresponding Author	Orçun ÇOBANGİL Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, orcuncobangil@hotmail.com	
Submission Date Admission Date	20/09/2018 / 10/12/2018	
How to Cite	COBANGIL, O., (2018). Pozitivizm, Chicago Kent Ekolojisi Okulu ve Kent Güvenliği , Kent Akademisi, Volume, 11 (36), Issue 4, Pages: 673-682	

ORCID NO:

Pozitivizm, Chicago Kent Ekolojisi Okulu ve Kent Güvenliği

Orçun ÇOBANGİL¹

ÖZ:

Sosyal bilimlerdeki pozitivism akım ve bunun üzerine inşa edilen modernist yaklaşımlar, fen bilimlerinin kullandığı bilimsel metotların kullanılarak toplumsal sorunların tespitini ve kesin bir tedavisini öngörmüştür. Bu çalışmanın hipotezi de, kentsel güvenlik disiplininin teorik temellerinin pozitivist düşünüş üzerinden şekillendiğidir ve bu önerme, teorik devamlılık çerçevesinde belirli unsurlar üzerinden gösterilebilir. Ayrıca genel olarak bu çalışma ile kent güvenliği disiplininin teorik temellerine de ışık tutarak bu disiplinin tarihçesine ilişkin yazına katkı sağlanması hedeflenmektedir. Kentsel sorunların tespiti ve çözümleriyle ilgilenen kent güvenliği disiplininin de kökeni Chicago Kent Ekolojisi Okulu'nun çalışmalarına dayanmaktadır ve bu Okul da ilgili sorunlarla uğraşırken Sosyoloji disiplininde ortaya çıkan pozitivist mantığı miras almış ve uygulamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, sosyolojide ortaya çıkan pozitivist geleneğin şekillenişini, akıma katkı veren düşünürler çerçevesinde ele almakta, pozitivist düşünüşün Chicago Okulu'na aktarılışını açıklamakta ve Chicago Okulu'nun kent güvenliğine yönelik çalışmalarını irdelemektedir. Bu irdeleme ile pozitivist bakış açısının toplumsal sorunların çözümüne nasıl tatbik edildiği de somut olarak gösterilmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Kent Güvenliği, Chicago Kent Ekolojisi Okulu, Pozitivizm, Kent Sosyolojisi

ABSTRACT:

The positivism in social sciences and the modernist approaches built on it predict the identification and definite treatment of social problems through the scientific methods used by natural sciences. The hypothesis of this study is that the theoretical foundations of the urban safety discipline are shaped by positivist thinking and this proposition can be shown through certain elements within the theoretical continuity. It is also aimed to contribute to the literature on the history of urban safety discipline by shedding light on the theoretical bases of the discipline in general. The root of urban safety discipline that deals with the detection and resolution of urban problems is based on the work of the Chicago School of Urban Ecology and this School inherited and practiced the positivist logic that emerged in the sociology discipline while dealing with related problems. Therefore, this study examines the shape of the positivist tradition emerging from sociology in the frame of scholars contributing to the trend, explain the transfer of positivist thinking to the Chicago School and examines the studies of Chicago School towards urban safety. It is also shown concretely how this positivist point of view is applied to the solution of social problems

KEYWORDS: Urban Security, Chicago School of Urban Ecology, Positivism, Urban Sociology

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, orcuncobangil@hotmail.com.
Dokuz Eylül University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Administration

“Pozitivizm, Chicago Kent Ekolojisi Okulu ve Kent Güvenliği”

GİRİŞ:

Küreselleşme ve kentleşme süreçlerinin toplumsal organizasyon yapısında etkin faktörler olmasıyla birlikte, güvenlik olgusuna ilişkin sorunların baskın bir biçimde gündeme alındığı görülmektedir. Farklı insanlar, bölgeler ve ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılığın artması olarak tanımlanabilecek küreselleşme (Giddens, 2013: 83-84) ile birlikte, ekonomik kalkınma, refah seviyelerinde artış ve demokrasi ve özgürlüklerin yayılmasının yanında, birçok tehdit unsuru da hem mekânsal hem de yaygın etkileri açısından yayılmaktadır (Davis, 2003: 1). Söz konusu güvenlik sorunlarının da özellikle kentsel mekana yansımaları güvenlik çalışmaları kapsamında dikkate alınmaya başlanmıştır. BM Habitat’ın 2007 tarihli Kent Güvenliğinin İyileştirilmesi başlıklı raporu, risk ve zarar görülebilirlik unsurlarının kentsel hayatın ayrılmaz parçaları haline geldiğini, suç/şiddet, trafik kazaları, konut güvenliği ve insan ve/veya doğal afet kaynaklı hasarların, özellikle de gettolarda, ve suç ve şiddet unsurlarıyla iç içe yaşayan milyonlarca insan düşünüldüğünde, insan hayatının sürdürülebilirliği konusunda önemli risk ve tehditler teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. (UN – Habitat, 2007: 10). 2016 itibarıyla dünya nüfusunun %54.2’sinin kentlerde yaşadığı (The World Bank, 2017) ve gelişmekte olan ülkelerdeki kenti nüfusun %60’ının son beş yıl içinde en az bir kere suç mağduru olduğu (UN Habitat, 2017) göz önüne alındığında, Birleşmiş Milletler’in 1994 tarihli İnsani Gelişmişlik Raporu’nda ortaya konan insan güvenliği odaklı yaklaşımların (UNDP, 1994: 22) ortaya konulmasında kentlerin güvenliğinin de büyük bir önem taşıdığı görülmektedir. Nitekim yukarıda bahsedilen 2007 tarihli BM Habitat Raporu da kent güvenliğini ele alan yaklaşımların insan güvenliği odaklı olması gerektiğinin altını çizmektedir (UN – Habitat, 2007: 7-9).

BM Habitat, kentlerde yaşanan suç ve şiddetin temel nedeni olarak, kentlerin sosyal içerici programlar oluşturmada başarısız olarak bazı grupların sosyoekonomik ve kültürel imkânlarından mahrum kalmasında oluşan eşitsiz kentsel ortamları işaret etmiş ve bu sorunun çözümü için temel olarak aşağıdaki çözüm önerilerini sunmuştur (Vurgular tarafımıza aittir) (UN Habitat, 2017);

- Suç ve şiddetin azaltılması veya önlenmesine katkıda bulunabilecek çeşitli yerel grupların tespit edilmesi ve harekete geçirilmesi,
- İdeal olarak bir belediye başkanı liderliğinde bir yerel güvenlik ortaklığı veya koalisyonunun oluşturulması,
- Yerel güvenlik sorunlarını ölçmek, değerlendirmek ve anlamak,
- Yerel suç önleme stratejisi ile ayrıntılı eylem planının geliştirilmesi,
- Toplumsal uyumu ve katılımı geliştirerek suçu önleyecek girişimler yoluyla yerel stratejileri uygulamak
- Yerel yönetimler, adli kurumlar ve sivil toplum gibi kurumlar tarafından alınan kararlara kesişen bir nokta olarak güvenlik olgusunu da dahil ederek yerel katılımcı yaklaşımı kurumsallaştırmak.

Yaklaşık 90 yıl öncesine gidildiğinde ise, kent güvenliğine (toplumsal hayatın güvenliğinin kent ortamında araştırılmasına) ilişkin tanım ve yaklaşımların ilk defa, Chicago Kent Ekolojisi Okulu’nu başlattığı kabul edilen, W. I. Thomas ve Florina Znanicki’nin “Avrupa ve Amerika’da Polonyalı Köylü” başlıklı çalışmaları ile ortaya onulduğu görülmektedir (Cavan, 1983, 407). Bu çalışmada ele alınan toplumsal örgütsüzlük kavramının tanımını “bir mahallenin sorunlarını çözmeye becerisinden yoksun olması” olarak ifade edilmiştir (Padhy, 2006: 140) ve modern sosyolojide doğrudan kent güvenliğine ilişkin ilk tanımdır. Bu tanım; aile, okul, kilise vb. insanlar arası işbirliğini geliştiren toplumsal kurumların artık işlev göremediğini ifade etmektedir (Foster, 2007: 766). Chicago Okulu, Park ve Burgess’in gerçekleştirdikleri başta olmak üzere, daha sonraki çalışmalarında bu tanıma doğrudan kentsel uzama tatbik etmiş ve ampirik olarak, çeşitli kişi grupları ve suç türlerine göre analiz etmiş, olası çözüm yolları önermiştir.

Görüldüğü gibi hem geçmişteki hem de günümüzdeki kent güvenliğine yönelik olan yaklaşımlar, kent güvenliğini bozan ve suç doğuran unsurların nedenlerini mantıksal bir çerçevede tespit etmeyi ve önlemeyi, böylece kentsel ve genel olarak toplumsal ortama bir düzen getirtmeyi hedeflemektedir. İşte bu yaklaşım, sosyal bilimlerin tarihi içerisinde yer alan pozitivist akımın kent güvenliği literatürüne bıraktığı bir miras olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda bu çalışma, kent güvenliğini bir olgu olarak ilk defa inceleyen Chicago Okulu’na ortaya attığı, yukarıdaki Habitat çözüm önerilerinde vurgulandığı gibi günümüzde de hala kullanılan temaların pozitivist düşünüş çerçevesince nasıl gündeme getirildiğini, pozitivist tarihsel köklerinden başlayarak açıklayacak ve Chicago Okulu’nda bu pozitivist değerlendirme biçimini göstererek kent güvenliği disiplininin geçmişine yönelik bir ışık tutacaktır.²

1. Pozitivist Ekol ve Toplum Yapısına İlişkin Temel Değerlendirmeleri

Pozitivizm, en temel olarak, olguların deney ve gözlem metotları ve mantıksal analizler yoluyla ortaya çıkabileceğini savunan bir paradigmadır (Kaboub, 2008: 343). Farklı bilim dallarından temsilcileri bulunan pozitivist ekol, felsefi düzlemde; ampirik verilere dayalı teolojik ve metafizik bilgiyi dışlayan, güvenilir, geçerli ve kesin bilgiler ile doğayı kontrol etme, aynı zamanda da olabilecek durumları önceden kestirebilir gerekli müdahalelerde bulunarak toplumsal hayata hizmet etme hedefi taşıyan bir düşünüş sistemidir. (Freyer, 2015: 39-43). Pozitivist yaklaşımın üç temel özeliği, bilime olan güven, metafizik düşüncelere karşıtlık ve metodolojik açıdan bütünlük bir bilimsel anlayıştır (Murzi, 2010: 1). Giddens’in Sosyoloji Sözlüğü’nde ise terim, sosyolojik bir perspektiften, toplumsal dünyanın incelenmesinde doğa bilimlerinin yöntemlerinin kullanılması olarak tanımlanmış, bu yöntemler karşılaştırma, gözlem ve deney olarak sıralanmıştır (Giddens, 2008: 1070).

Pozitivizmin penceresinden sosyal bilimlerin inceleme alanına düşen toplumsal fenomenlerin incelenmesine dair görüşler, pozitivist kabullere dayalı olarak toplumu inceleme, değerlendirme ve gerekli düzenlemeleri yapma gücü elde etme hedeflerine dayalı olarak değerlendirilebilir. Yine de, tarihsel ve yönetsel açıdan pozitif sosyal bilimlerin kesin bir tanımını yapmanın zorluğuna değinen Ziliak, belki de pozitivist sosyal bilimlerin yaklaşımını ortaya koymanın en iyi yolunun, bu olgunun “ne olmadığına dair” irdeleme yapmasıyla ortaya çıkabileceği görüşündedir. (Ziliak, 2008: 387) Ona göre bu perspektiften bakıldığında, Platon ve Kant gibi spekülâtif metafizikçiler ve Rousseau, Rawls ve hatta pozitivist sosyal bilim

² Chicago Okulu’nun ortaya koyduğu kuramların tek dayanak noktası pozitivist değildir, özellikle Simmel ve Tonnies’in çalışmaları doğrudan Okul için etkili olmuştur (Giddens, 2013: 944-945). Yine de bu çalışmanın temel hedefi kentsel güvenliğin pozitivist gelenek içerisindeki kökenini Chicago Okulu çalışmaları bağlamında göstermek olduğu için, söz konusu düşünürlerin etkileri bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

yaklaşımının belki de en önemli kurucusu olan Comte gibi ahlaki değerleri temel alan düşünürlerin aksine, pozitivist sosyal bilim akımı, nesnel, mantıksal, olgusal ve değer yargılarından arınmış bir sosyal bilim hedeflemektedir. Bu yaklaşım, toplumsal ve doğal bilimler arasında metodolojik bir ortaklığa işaret etmektedir. Nitekim Keat, pozitivist sosyal bilimler nosyonu için iki temel görev belirlemiştir; Sosyal bilimlerdeki olguları açıklamaya yönelik temel modellemelerin doğa bilimlerinin yöntemleri kullanılarak inşa edilmesi gereklidir ve pozitivist açıdan sosyal bilimin kendisi, sağladığı bilgi ve bu bilgiye ulaşma yolları bakımından özel bir kavrayış hakimdir (Keat, 1979: 78).

Pozitivizmin toplum yapısına ilişkin görüşlerini açıklamak için, Saint Simoun'un etkilerini de göz önünde bulundurarak, pozitivist sosyal bilimlerin düşünsel temellerini hazırlayan Auguste Comte'un konuya ilişkin görüşleri göz önüne alınıp, ardından Comte'un pozitivist sisteminden farklı biçimlerde de etkilenen Emile Durkheim ile Herbert Spencer'in pozitivist sosyal bilimlere yönelik görüşleri değerlendirilebilir. Hem Durkheim (Mercan, 2017: 138), hem de Spencer (Freyer, 2015: 65), Amerikan Sosyolojisi ve Chicago Okulu'nu doğrudan etkilemişlerdir ve Chicago Okulu, Durkheim'in düşünsel fikirlerinin kent ekolojisi ve kent sel suçlara ilişkin değerlendirmelerinde etkisi olmasını sağlamıştır.

1.1. August Comte: Toplumsal Düzen ve İlerlemede "Toplum Fizikinin" Rolü

Comte'un (1798-1857) düşünce dünyası, Fransız Devrimi sonrası kargaşalar ve sanayinin Fransa'da gelişmeye başlaması ile toplum yapısında değişikliklerin meydana gelmeye başladığı çalkantılı bir dönem içerisinde şekillenmiştir. (Giddens, 2013: 45) Comte, bu koşullar altında toplumsal yapıyı uygun bir biçimde biçimlendirebilip refahı arttıracak bilginin izinden gitmeye çalışmıştır. Ayrıca Aydınlanma Dönemi'nde doğa bilimlerindeki gelişmeler ve izledikleri metodolojinin bilimsel bilgiye ulaşmak ve doğa üzerinde hakimiyet sağlamakta kullanılmasında gösterilen gelişmeler de Durkheim'in pozitivist bakış açısını ortaya koyup bu birikimin toplumsal fenomenleri açıklamada kullanma amacının ortaya çıkmasında yol gösterici olmuştur. Özellikle Copernicus (1473-1543), Galileo (1564-1642), Descartes (1596-1650) ve Newton (1700-1789), bilimsel bilgiye erişebilmek için kullandıkları yöntemler ve sistematik sorgulayıcı yaklaşımları ile pozitivist anlayışı ortaya koyacak yaklaşımlara giden yolu hazırlamışlardır (Dharamsi ve Scott, 2009: 843). Ayrıca Comte'un fikirleri üzerinde doğrudan etkili olan ve pozitivist gelenek içinde anılması gereken Saint Simon (1760-1825) ortaya koyduğu ve daha sonra Comte tarafından tekrar ele alınacak olan üç hal kuramı ile toplumsal olguları anlayıp biçimlendirebilme kapsamında topluma ilişkin düşünceleri pozitif bir perspektiften yorumlamıştır. Ayrıca ahlaki düzen kavramını da pozitivist gelenek kapsamında değerlendirmiştir (Freyer, 2015: 46-50). Bu kapsamda toplumun ampirik verilere göre doğa bilimleri yöntemleriyle ele alınması ve ortaya konulan bu pozitivist yaklaşımın toplumdaki ahlaki düzeni sağlaması gerektiği temaları, Comte'un çalışmalarının en önemli başlıklarını oluşturacaktır.

Comte için pozitivism, en temel anlamıyla, gözlemlenmiş olgular üzerine teoriler tasarlamaya dayanmaktadır ve bu olgular arasındaki ilişki determinist bir yapı sergiler (Comte, 2015: 8-9, 33). Comte için pozitivism, olguları açıklamak için daha önce kullanılan teolojik ve metafizik açıklamaların üstünde gelen ve mutlak-en son aşamayı ifade etmektedir. Comte tarafından "Üç Hal Yasası" olarak adlandırılan bu duruma göre, teolojik açıklamada her olgu dine bağlı olarak genel geçer bir biçimde açıklamaya çalışılmaktaydı. Teolojik açıklamaların yetersiz gelmesi sonucu ortaya çıkan bir geçiş aşaması olan metafizik aşamada ise açıklamalar dinsel olmayan soyutlamalar (Doğa gibi) üzerinden yapılmıştı, yine de olguları açıklamada başarılı olamamıştı. (Comte, 2015: 17-19). Buna göre pozitivist aşama ise zihinsel ve ahlaki anarşiyi dağıtarak düzen ve ilerleme sağlaması amacıyla ulaşmasıyla teolojik ve metafizik açıklamalardan kesin bir şekilde üstün bir konumdadır (Comte, 2015: 253-257).

Comte'a göre, eğer toplumsal fenomenlerin de doğa bilimlerinin kullandığı pozitivist ilkelere göre açıklanabildiği gösterilirse, pozitivismin evrenselliği ve teolojik ve metafizik açıklamalar karşısındaki mutlak üstünlüğü kanıtlanmış olacaktır. Bu nedenle de toplum bilimi de diğer doğa bilimleri gibi pozitivist akımın içerisinde değerlendirilecektir (Comte, 2015: 43, 45-46). Sosyoloji biliminin kuruluşu da Comte'un bu pozitivist yaklaşımının sonucunda oluşmuştur. Comte, toplumsal fenomenleri pozitivist yaklaşımla değerlendiren bilimi ifade etmek için önceleri "toplum fizikisi" ifadesini kullanıyordu. Ama Comte'un rakipleri de bu ifadeyi kullandığı için, Comte pozitivist toplum bilimini "Sosyoloji" kelimesi ile ifade etmeye başlamıştır (Giddens, 20013: 45). Sosyoloji kelimesi Comte tarafından bütün sosyal bilimleri kapsayacak şekilde kullanılmıştır; ona göre bütün toplumsal yasalar sosyoloji disiplini altında incelenmelidir. Dolayısıyla Comte tarafından kullanılan "Sosyoloji" kelimesi, anlam olarak pozitivist uygulamaların toplumsal meseleler üzerinde tatbik edilmesini içermektedir (Freyer, 2015: 51).

Comte, bilimlerin kendisinden bir sonra geleni etkilediği bir bilimler hiyerarşisi de oluşturmuştur. Buna göre, sosyoloji en son oluşturulan ve en üstün bilim dalı olarak, kendisinden önce gelen biyoloji biliminin elde ettiği verilerden doğrudan yararlanmalıdır (Freyer, 2015: 53). Bilimler arasında pozitivist ortaklık içerisinde yer alan bu konumlandırılmalar da Comte'un pozitivist yaklaşımı diğer yaklaşımlar karşısında bütün bilimleri kapsayıcı üstün bir konuma yerleştirmesinin bir tezahürüdür. Comte'un biyoloji ve sosyoloji arasında kurmuş olduğu ilişkisellik, sonraki dönemlerdeki sosyoloji çalışmalarında ortaya çıkacak bir tema olacaktır.

Comte'un pozitivismi ele alışı üzerine, özellikle sonraki pozitivist yaklaşımları etkileme kapasitesi açısından değinilmesi gereken bir nokta, pozitivismin ahlakçı tepkiler üzerine odaklanmasıdır (Ritzer, 2014: 121). Yukarıda Comte tarafından pozitivismin temel amacının toplumda düzen ve ilerleme sağlarken zihinsel ve ahlaki anarşi ile mücadele etmesi gerektiği ifade edilmişti. Buna göre toplumsal sorunların ön koşulları, niteliği ve izlenecek yollar politik değil, ahlaki bir nitelik taşımaktadır (Comte, 2015: 260). Hatta ona göre pozitivist yaklaşımların önceki yaklaşımlar karşısındaki üstünlüğü, ahlaka yapmış olduğu vurgu üzerinden de gösterilebilir. Teolojik açıklamalar ahlaki düzeni muhafaza edemediği, metafizik açıklamalar ise ahlaki düzeni yıkmak istediği için, Comte tarafından pozitivism karşısında yetersiz bulunmuştur (Comte, 2015: 274). Özellikle son çalışmalarında, ahlak teması Comte için o kadar önemli hale gelmiştir ki, onun düşüncü sisteminde ahlaki ilkelerin pozitivism yön göstermesi, pozitivismin ahlaki düzeni tesis etmek kapsamında anlam bulmasına yönelik fikirleri meydana gelmiştir. Comte tarafından daha sonra, en üstün sosyoloji biliminin de üstünde, sosyolojinin hizmet ettiği ve sosyolojik verileri kullanan bir "ahlak bilimi" kurulması gerektiği ifade edilmiştir (Ritzer, 2014: 123).

Comte'un ahlaki toplumsal düzen olarak ifade ettiği durum, birey ve toplum arasındaki ilişkilerin niteliğine dayanmaktadır. Comte, üç hal yasasını farklı toplumsallaşma biçimleri ve bilinç durumları arasındaki ilişki bağlamında ele almıştır (Freyer, 2015: 56-57). Yani pozitivist yaklaşımda kolektif bilinç, ahlaki açıdan ilerlemeyi teşvik etmektedir. Pozitivist aşamada, Comte tarafından bireyci değil, toplumsal dayanışma ve ahlak

temelli bit tinsel otorite olarak özgeci bir pozitivist yaklaşımın gerekli olduğu vurgulanmıştır (Ritzer, 2014: 120). Bu çerçevede ampirik verilere dayalı olarak incelenmesi gereken, tek tek bireylerden ziyade, kolektif bir yaklaşım kapsamında toplumun kendisidir (Comte, 2015: 287-293).

Comte, toplumsal hayatın temel birim olarak aileyi temel almıştır. Aile, bireylerin bencil yaklaşımlarının özgeci yaklaşımlara dönüştüğü, kişiliğin ve bilincin şekillendiği, diğer tüm toplumsal organizasyonların üzerine inşa edildiği bir kavram olarak ele alınır (De Walt, 2014). Comte'un aileyi temel almasının gerekçeleri, özgeci bireylerden oluşan toplumsal yapının dayanağı olan ahlaki temele ilişkin gereksinime duyduğu inanç ile birlikte temellendirilebilir.

1.2. Emile Durkheim ve Herbert Spencer: Comte ve Chicago Okulu Arasındaki Ara Bağlantılar

Durkheim (1858-1917), toplumsal fenomenlerin doğa bilimi yöntemleriyle araştırılması bağlamında, pozitivist gelenek içerisinde değerlendirilebilir (Ritzer, 2014: 221; Monivas, 2007: 19). Nitekim o, toplumsal fenomenleri araştırırken diğer bilimlerin metoduna göre çıkarsamalar yapmıştır (Örneğin, suç olgusunu incelerken "en aşağı düzeydeki" toplumlari analize katmayan toplum bilimcinin tek hücreli organizmaları göz önüne almayan biyoloğa benzetmesi (Durkheim, 2014: 99-100)). Durkheim de, kendini pozitivist gelenek içerisine yerleştirerek, Comte'un yaptığı gibi, toplumsal düzeni sağlamak adına toplumsal müdahaleye uygun bir düşünüş sistemi ortaya koymuştur (Coser, 1994: xiii). Hatta Durkheim'a göre, sosyoloji disiplinin sağladığı bilgi ile toplumsal sorunlar, doktorun hastasını tedavi ettiği gibi tedavi edilebilir hale gelmektedir (Mercan, 2017: 133-134). Sosyoloji disiplini, siyasal rejime bu bilgileri doğa bilimleri keskinliğinde sağlayacak ve bu bilgiler toplumsal düzenin inşası adına kullanılabilecektir.

Durkheim, Comte tarafından pozitivist bir yaklaşımla oluşturulmuş "Sosyoloji" fikrini doğrudan miras almıştır, dolayısıyla Comte'un onun üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. Durkheim da Comte gibi, daha önceki siyaset felsefecileri gibi fikirler ve konseptler ile değil, duyularla bağlı olarak algılanan "şey"lerle ilgilenmiştir (Monivas, 2007: 19). Yine de Comte'un fikirlerinin tamamıyla takipçisi olduğu söylenemez. Durkheim'ın pozitivist gelenek içerisinde Comte'tan daha farklı yorumlama getirdiği konular, pozitivist geleneğin Chicago Okulu'na nasıl itikat ettiğinin çerçevesinin çizilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla pozitivistliğe ilişkin meseleler hakkında aralarındaki benzerlik ve farklılıklar belirtilmelidir.

Öncelikle hem Comte için hem Durkheim için "ahlak" ve "toplumsal düzen" temalarının, büyük önem taşıdığı belirtilmelidir. Her ikisi için de pozitivist sosyoloji bilgisi, toplumsal düzenin sağlanması için kullanılmalıdır. Doğa bilimlerinin insanlara hizmet ettiği gibi, sosyoloji de toplumsal düzeni sağlayarak insanlara hizmet edecektir. Durkheim, *Toplumsal İşbölümü*'nün kapanış cümleleri arasında, döneminin birinci ödevinin bir ahlak sistemi oluşturulması olduğunu belirtmektedir. Çünkü ona göre toplumda yaşanan hızlı dönüşümler ahlak sisteminde boşluk ve kuralsızlık yaratmaktadır (Durkheim, 2014: 464-465). Ayrıca ahlakın ve toplumsal düzenin kaynağı konusunda da Durkheim, Comte ile aynı açıklamaları takip etmektedir ve suç olgusunun tanımlanmasında bireylerden bağımsız bir kolektif bilincin rolüne vurgu yapmaktadır (Durkheim, 2014: 109). Durkheim'ın kolektif bilinç, suç, toplumsal değişim ve düzen gibi kavramlara olan yaklaşımı sırasında, mekanik ve organik toplumsal işbölümü türleri arasındaki geleneksel sınıflandırmasının etkilerini analiz ettiği de belirtilmelidir.

Durkheim, her ne kadar pozitivist geleneği takip etse de, bu açıdan Comte'u başarısız bulmaktadır (Giddens, 2013: 40). Örneğin, işbölümünün niteliğini anlayamaması konusunda Comte'u eleştirmiştir (Durkheim, 2014: 417), ama pozitivist yaklaşım açısından daha önemli bir eleştiri, bilimlerin kullandığı yöntemin evrenselliğine ilişkindir. Yukarıda belirtildiği gibi, Comte bütün bilimler için ortak bir pozitivist metod önerse de, Durkheim bunun mümkün olmadığını savunur. Çünkü metodlar zaten farklı bilimlerin niteliklerinden doğmaktadır, dolayısıyla Comte'un bu hedefinin gerçekleşmesi imkansızdır (Durkheim, 2014: 415).

Spencer (1820-1903) da kendini doğrudan pozitivist olarak tanımlamakta, ama onun pozitivistliğinin Comte'un pozitivist anlayışı ile aynı olmadığını da hemen eklemektedir (Ritzer ve Stepnisky, 2017: 132). Spencer, temel olarak biyolojideki keşiflerin artması ile sosyolojiye daha fazla biyoloji (ve psikoloji) ilkesini dahil etme hedefi taşımıştır çünkü, topluluk ile vücut arasında bir benzerlik kurmuştur (Topluluğun zorunluluk dolayısıyla bir arada yaşama mücadelesinde olan hücre yığınları gibi görülmesi) ve Darwin'in evrim teorisinden etkilenmiştir (Freyer, 2015: 60-62). Spencer, biyoloji ve sosyoloji arasındaki ilişkiyi üç açıdan önemli görmüştür: Öncelikle toplumu oluşturan temel birim insandır ve biyolojik kurallara tabidir, toplum yaşayan bir organizma gibidir ve organizmalarda olduğu gibi toplumsal yapılarda da en uyumlu olan hayatta kalır (Ritzer, 2014: 139). Görüldüğü gibi Spencer ile biyoloji biliminin ilkeleri pozitivist sosyoloji içinde hâkim olmaya başlamıştır.

Genel olarak Comte ve Spencer, pozitivistliğe ilişkin benzer temalarda çalışsalar da, detaylar konusunda farklılık göstermektedirler. Her ikisi de evrim ile ilgilenmiştir ama Comte fikirlerin evrimi ile ilgiliyken (Üç Hal Yasası), Spencer yapıların evrimi ile meşgul olmuştur. Comte tüm toplum için ahlaki bir yapı öngörmesine rağmen, Spencer daha çok bireysel düzeyde ahlak konusuna odaklanmıştır ve bireysel eylemler sonucunda doğduğunu belirtmiştir. Comte'un merkezi kontrol odaklı pozitivist toplumsal düzen anlayışına karşılık, Spencer bireysel özgürlüklere daha odaklıdır ve merkezi kontrolü onaylamamıştır (Ritzer ve Stepnisky, 2017: 134). Spencer'ın bu liberal bireyciliği ve genel olarak Sanayi Toplumu karşısında iyimserliği, onun Amerikan Sosyolojisi'ni (ve Chicago Okulu'nu) liberal bir düşünür olarak etkilemesini sağlamıştır (Freyer, 2015: 60-62).

2. Chicago Kent Ekolojisi Okulu ve Pozitif Temelleri ile Kent Güvenliğine Yönelik Değerlendirmeleri

Chicago Okulu ve genel olarak Amerikan Sosyolojisi, Avrupa'dan daha farklı şartlar altında kurulmuştur. Avrupa buhranlar ve krizlerle boğuşmaktayken, görece daha stabil koşullara sahip Amerika'da sosyoloji daha iyimser bir bakış açısına sahip olmuştur. Bu bakış açısında, topluma ilişkin bilgisinin elde edilmesi ile toplumsal düzenin sağlanacağına inanılır (Freyer, 2015: 195-200). Nitekim bu inanış, pozitivist bakış açısının doğrudan bir çıktısıdır.

Chicago Okulu'nun çalışmalarına geçmeden önce, Kentsel Ekoloji kuramlarının bu kentte ortaya çıkmasının nedenlerine de değinmek gerekir. Okulun araştırma nesnesi olan, teorilerini üzerine inşa ettiği Chicago kenti, özellikle 1930'larda iki Savaş arasındaki buhran yıllarını yaşıyordu ve alkol yasağı, medyanın etkisi, çeteleşme ve farklı etnik grupların kente göç etmesi gibi durumların etkisi altındaydı (Mercan, 2017: 134). Hızlı nüfus artışı (1830'da sadece 100 civarı bir nüfusa sahip olan Chicago'da bu sayı 1930'a 3.373.753 kişiye yükselmiştir) ve buna eşlik eden hızlı

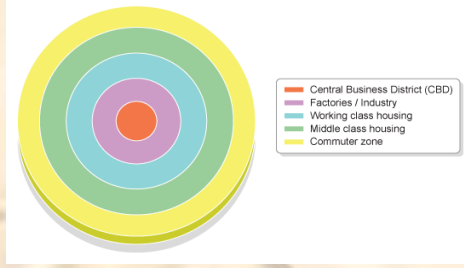
sanayileşme, demiryolu ulaşımının gelişmesi gibi faktörler de düşünüldüğünde, Chicago kentinin toplum araştırmacıları bir tür “laboratuvar” niteliği aldığı ortaya çıkmaktadır (Bal, 2015: 211).

Özellikle 1920 ve 1940 yılları arasında etkili olan Chicago Okulu, Robert Park (1866-1944), Ernest Burgess (1886-1966) ve Roderick Duncan McKenzie (1885-1940) tarafından geliştirilen kent ekolojisi ile Louis Wirth (1897-1952) tarafından getirilen yaşam biçimi olarak kentlilik adlarında iki temel yaklaşıma sahiptir (Giddens, 2013: 945). Bu bağlamda burada, kent güvenliği ve kentsel suç temalarına daha çok eğilmesi nedeniyle, kent ekolojisi yaklaşımı değerlendirilecektir.

Kent ekolojisi, kentsel hayatı ve kentsel ilişkileri “ekoloji” terimi ile açıklamaktadır. Ekoloji teriminin kullanılması ile Chicago Kent Ekolojisi Okulu, doğa bilimlerinin ortaya koyduğu bilgileri temel alan pozitivist sosyal bilim anlayışına bağlılığını ortaya koymaktadır. Zaten Park ve Burgess, sosyolojiyi doğa bilimlerinden farklı görmemektedirler (Arılı, 2015: 14). Ekoloji terimi ile, canlıların bir ortamda birbirleriyle olan karşılıklı ilişkilerinden bahsedilmektedir. Nasıl doğal çevrede canlı türleri birbirleriyle rekabet ve uyum mekanizmaları çerçevesine konumlanıyorsa ve denge durumu sağlanıyorsa ve eğer dışarıdan bir türün istilası ile denge durumu bozuluyor ve rekabet etme ve birbirinin yerlerini alma ile tekrar denge durumuna doğru gidilebiliyorsa, kent ekolojisine göre aynı tablo kentlerde de mahalle-bölge bazında farklı kentsel gruplar arasında yaşanmaktadır. Kentsel gruplar birbirleriyle rekabet etmekte ve avantajlı olan gruplar dezavantajlı gruplar aleyhine kentsel mekânda konumlanmaktadır (Giddens, 2013: 945-948; Bal, 2015: 208-209). Bu açıklamalar, özellikle Spencer’in biyolojik toplum açıklamalarını aklı getirmektedir.

Bahsedilen istila ve yerinden etme mekanizmaları, Okul üyeleri tarafından, farklı niteliklerine göre tanımlanmış kentsel bölgeler arasında gerçekleşen süreçler olarak ele alınmıştır. Örneğin, Şekil 1, Burgess’in bu yorumlamalarına ilişkin oluşturduğu kent bölümleri haritasını göstermektedir. Aşağıda görüleceği gibi, bu haritanın özellikle geçiş bölgesini gösteren halkası kent ekolojisi kuramcılarının kent güvenliğine ilişkin açıklamalarında temel bir rol oynayacaktır.

Şekil 1: Burgess’e Göre Kentin Bölümleri

(Turuncu alan merkezi iş mıntkasını, mor alan merkezi mıntka ile konut mıntkaları arasındaki geçiş bölgesini, mavi alan işçi sınıfının konutlarının bulunduğu alanı, yeşil alan orta sınıfların konut alanını sarı dış çeper ise zenginlerin ikamet ettiği banliyö alanını temsil etmektedir.)

Kaynak: BBC, (Tarih belirtilmemiş). *Urban models in MEDCs.* http://www.bbc.co.uk/schools/gcsebitsize/geography/urban_environments/urban_models_medcs_rev1.shtml. (03.01.20189).

Şekil-1’de gösterildiği gibi Burgess, kentin merkezine ana ticaret bölgesini yerleştirmiştir. Merkezini bitişikteki çeperinde, küçük imalathanelere dayanan geçiş bölgesi bulunmaktadır. Geçiş bölgesinin çevresinde ise, geçiş bölgesindeki bozulan alanlardan kaçmış işçilerin ikamet ettiği halka yer almaktadır. İşçi evleri halkasının arkasında üst sınıfların ikamet bölgeleri ve onun da dışında banliyö-uydu kentler bulunmaktadır. Burgess, buralardan kentin ticari iş merkezine ulaşım mesafesinin 40 dakikayı bulduğunu belirtmiştir. Tüm bu farklı grupların konumlanma süreçleri, bitki ekolojisindeki yayılma etkileri ve ardılık süreçleri yardımıyla açıklanmaktadır. Dolayısıyla bu görsel, kent ekolojisi okulunun pozitivist bir mantıksallık içerisinde biyoloji biliminin bilgisinin kentsel mekana uyarlanmış halini göstermektedir. Yine de Burgess, bu yayılım süreçlerinin etkilerinin sadece fiziksel ve ticari anlamda değil, aynı zamanda toplumsal örgütlenme düzeninin bozulmadan işleyebilmesi açısından incelenmesi gerektiğini belirtmektedir (Burgess, 2015: 92-95). Bu durumda Chicago Okulu’nun “kent” kavramına salt fiziksel olmaktan öte, toplumsal düzene ilişkin bir takım öğeler kattığını kestirebilmek mümkündür. Park tarafından kent, sadece kurumların değil, (Burada Park kurumları ile mekânın fiziksel unsuruna gönderme yapmaktadır.) aynı zamanda gelenek ve adetlerin oluşturduğu bütünlüğe dayanan bir örgütlenme biçimidir (Park, 2015a: 37, 40-41). Burada Park’ın kenti, pozitivist geleneğin toplumsal yapılanmaları açıklarken yaptığı gibi, “ahlaki” boyut ile ele aldığı görülmektedir. Yine de Park ve diğer kent ekologlarının ahlak kavramını ele alma biçimi, pozitivist geleneğin başlangıcındaki anlamından farklılıklar bulunmaktadır. En temel biçimiyle, daha önceki pozitivist sosyologların (Özellikle Comte ve Durkheim) kolektif bilince atflla açıkladıkları ahlak durumu ve suç ile sapkınlık arasındaki örüntüler, Sprenker’in yaptığı gibi, Kent Ekolojisi Okulu tarafından daha bireysel (veya bireyselle yakın mahalle gibi) bir düzeyde ve kır ve kent arasındaki mekânsal farklılıkların yarattığı etkiler bağlamında incelenmiştir.

Bu noktada “ahlak” kavramının üzerinde durarak, Durkheim ve Chicago Okulu’nun ahlaki ele alışı üzerindeki benzerlik ve farklılıkları irdelemek, pozitivist gelenekteki ahlak sosyolojisinin Chicago Okulu aracılığıyla kent güvenliğine yönelik ilk yaklaşımları nasıl etkilediğini gösterebilir. Öncelikle Durkheim için ahlak, eski kutsallık ve ona bağlı kuralların yerini toplumun kendisinin yer aldığı ve bireyin bu koşullarda topluma olan ilişkisinde açığa çıkmaktaydı. Ona göre, bireysel özgürlükler ve topluma karşı sorumluluklar, ahlak kuralları ile dengeleniyordu. Bu bağlamda organik işbölümünün olduğu toplumda en temel ahlak kuralı, bireylerin işbölümündeki rolleri kapsamında uzmanlık alanlarına uygun bir biçimde görev almalarıydı (Coenen-Hunter, 2013: 116). Bir başka deyişle, modern toplumu ve kenti ortaya çıkaran (veya kentin ortaya çıkardığı) organik işbölümünün sağlıklı bir biçimde ilerlemesi, ancak bireylerin salt bireysel özgürlüklerden ziyade, işbölümüne dayalı uzlaşma içinde hareket etmeleri ile mümkündür. Ancak Durkheim, işbölümünün modern toplumsal hayatın temeli olarak kentlerde gelişmesi sırasında dayanışmanın yanında yeni ahlaki düzensizliklerin ortaya çıktığını da belirtmiştir. İşbölümünün, toplumsal hayatın ahlaki temeli olarak yeteri kadar kurumsallaşmadığı yerler, bu ahlaki düzensizliklerin çıkış noktasıdır. Durkheim’in bu bakış açısı, Chicago Okulu’nu doğrudan etkilemiştir. (Saunders, 2013: 53-55). Aslında bu durum, hem Durkheim’in hem de Chicago Okulu’nun, insanı doğası gereği bencil ele aldığını; ancak ahlaki

bazı kuralları ile toplumsal düzenin sağlanabileceğini kabul ettiğini ima etmektedir. *Homo ecologicous*, bencil bir varlıktır, ancak uzlaşma ve ortak amaçlar etrafında sosyalleşebilir. Park'a göre kent ortamı, çıkarı peşindeki bireysel güçler ve Durkheim'in kolektif bilinç kavramının belirttiği üzere toplumsal işbölümüne yönelik güçler arasındaki gerilimle şekillenmektedir. Bundan hareketle Saunders, bireyleri biyotik düzeyde ele alan ilk yaklaşımında analiz biriminin "topluluk" terimi ile toplumsal güçleri ele alan yaklaşımda ise "toplum" terimi ile ifade edildiğini belirtmekte ve Chicago Okulu'nun topluluğu mu yoksa toplumu mu ele aldığı konusunda bazı tutarsızlıklarının olduğunu, ama nihayetinde Park tarafından ekolojik yaklaşımın sınırlarının, topluluk terimi ile çizildiğini ifade etmiştir. Burası, Okul'un Durkheim'in yaklaşımından ayrılmaya başladığı, daha ziyade Spencer ve onunla ilişkili evrim teorisi ve rekabet mekanizmalarına odaklandığı bir noktadır (Saunders, 2013:61-63).

Durkheim ve Chicago Okulu arasında işbölümünün sağlanması ve düzensizliklerin önlenmesinde ahlak kurallarının önemi konusunda ortaklık bulunsa da, tam da ahlakın ele alınışı noktasında aralarında önemli bir farklılık bulunmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, kent ekolojistlerinin ahlak, suç ve sapkınlık konularını Durkheim'dan daha bireysel düzlemde araştırmalarının nedeni, Durkheim'in düşüncesinde görünen toplumsal determinizmdir. Durkheim'a göre birey, ahlaki duyguların yaratıcısı olmadığı için, kendi başına ele alınıp incelenemez, araştırma nesnesi olamaz (Betton, 2011: 35). Her toplumun, kendi devamlılığı için *kendisinin* ürettiği belirli ahlak kuralları vardır. Oysa Chicago Okulu, suç ve sapkınlık bağlamında kent güvenliğini ele alırken, Spencer'in topluluk odaklı düşüncesinden de hareketle, bireyleri temel almıştır. Bu nedenle Okul, kentsel uzamdaki suç ve sapkınlığın ölçümünde nicel (kentsel alandaki suç tipleri, oranları ve bağlantıları, haritalandırmalar) ile nitel (suçluların yaşam koşulları) yaklaşımları beraber kullanmışlardır. (Robert, 2011: 804). Okul, alkoholizm, cinayet, intihar, mekân durumları ve yoksulluk gibi vakalar Chicago haritasına işlenmiş ve böylece ne tip davranışların nerelerde yoğun olduğu tespit edilmiş (Cavan, 1983, 415), daha sonra da bunları pozitivist mirası içerisinde bahsedilen teorik arka plan ile yorumlamış, bu sorunların çözümüne yönelik yaklaşımlar ortaya koymuştur.

Pozitivist geleneğin doğrudan bir mirası olan ahlak ve toplumsal düzen temalarının Chicago Kent Ekolojisi tarafından ele alınış biçimlerinin incelenmesi, Okul tarafından kentteki suçla mücadelelerin bu temalar üzerinde inşa edilmesi nedeniyle önem taşımaktadır. Burada Park'ın "ahlaki bölge" terimini incelemek, Okulun bu alandaki yaklaşımını netleştirebilir. Park'a göre ahlaki bölge, kentsel nüfusun farklı ahlak tiplerine göre ayrılmış ile ortaya çıkan bölgelerdir. Farklı ahlak tipleri arasındaki geçişler, bir bölgenin ahlaki yapılanmasında suçlu davranışları, sapkın örüntüler yer almayor olsa bile, mizaç farklılıkları nedeniyle problemler ortaya çıkarabilir. Park, bu kapsamda bazı ahlaki bölgelerde suç ve sapkın davranış örüntülerinin hakim olmasının nedeni olarak, bu bölgelerde insan ayrımlıklarının kırsal kesimdeki gibi bastırılmayıp rahatça sergilenebilmesini göstermektedir. Park, dolayısıyla bu ahlaki bölgelerin "laboratuvar ortamında incelenir gibi" incelenmesi gerektiğini vurgulamakta, aynı zamanda bu ahlaki çöküntü etkilerinin kişisel zekâ ve mizaç ile olan bağlantısına da değinmektedir (Park, 2015a: 80-85). Yukarıda Kent Ekolojisi yaklaşımlarının ahlaki kolektif bilinç yerine bireysel ve mekânsal bağlamda incelenmesi ile kastedilen nokta budur.

Park için, Durkheimci bir bakış açısıyla, birincil grupların ve yerel bağımlılıkların çöküşü, kentte artan "ahlaksızlık" ve suçun en önemli gerekçeleri olarak görülmektedir. Bu ahlaksızlık ve suç ile bağlantılı olarak kentte ortaya çıkan toplumsal kriz durumları ve krizlerin psikolojik, siyasi ve ekonomik gerekçeleri de, Park tarafından kent yaşamına yönelik incelenmesi gereken konular arasında gösterilmektedir (Park, 2015a: 58-64). Peki, Park'ın açıkladığı gerekçelere dayalı olarak ortaya çıkan kentsel ahlaksızlık ve suç, kentsel mekândaki tezahürünü nasıl gerçekleştiriyordu ve bu sürecin mekânsal analizleri bilimsel bir metot ile yapılabilir miydi? Kent Ekolojisi kuramcılarını, pozitivist ilkeler (kentsel yayılım etkileri) çerçevesinde bu soruyu da yanıtlamaya çalışmışlardır ve durum tespitini ortaya koyduktan sonra, pozitivist sosyal bilim bir gereği olarak söz konusu sorunların çözülüp kentsel düzenin sağlanması için öneriler ortaya koymuşlardır.

Burgess, kentsel suçların ortaya çıkışı mekânsal yayılmasını "düzensiz örgütlenme" teması çerçevesinde incelemiştir. Ona göre, kentsel hareketlerin, kentteki örgütsel kapasitenin kaldırabileceğinden daha fazla, sağlıklı ve parçacıl bir yapıda olması, kentte örgütsel düzensizlik mefhumunu doğurur. Ama kentin her bölgesi aynı hareketlilik düzeyine sahip değildir, bazı bölgelerde, diğer bölgelere göre daha aşırı ve sağlıklı hareket akışları cereyan etmektedir. Bu nedenle kentin bölgelerinin hareketliliklerinin sayısal ölçümü yapılmalıdır. Doğum, ölüm, cinsiyet, yaş gibi demografik verilerin yanında, haberleşme verileri (Telefon etme sayısı), trafik verileri (Trafik yoğunluğu) ve arsa-kira değerleri gibi değerler de ele alınarak hareketlilik ölçümü yapılabilir. Görüldüğü gibi kent, mikroskop altındaymış gibi araştırma yöntemleri ile kontrollü ve kesin bir biçimde incelenmektedir. Burgess, yapılan çalışmalar ile, bu ölçümler sonucunda dengesiz hareketliliğin görüldüğü tespit edilen alanlarda çocuk suçluluğu-çocuk çeteleri, yoksulluk seviyeleri, boşanma oranlarının yüksek olduğunu tespit etmiş ve bu bölgeleri "ahlaksızlık alanları" olarak işaretlemiş, ayrıca bu ölçümlere göre düzensizlik seviyesinin örgütlenme seviyesini geçtiği, sağlıklı hareketliliğin yaşandığı alanların genel olarak "suç ve kötülük merkezi" olarak nitelendirdiği merkezin çevresinde yer alan geçiş bölgesinde (bkz. Şekil 1) yer aldığı tespit etmiştir. Bu bölgeler, buraya gelenlerin ahlaki öğeleri gözden çıkarmalarıyla ortaya çıkmış bir nevi çöküntü alanlarıdır (Burgess, 2015: 92-103). Geçiş bölgelerinde yaşanan istila süreçleri sonucunda buralardaki arsa değerleri değerini korumakta ama binaların kullanım değerleri, sosyal statüsü düşük nitelikli uğraşlar nedeniyle düşmektedir (McKenzie, 2015: 119-120).

Park, geçiş bölgelerindeki göç hareketliliklerinin, yani bireylerin bu bölgeye yerleşme ve bu bölgeden ayrılma hızlarının yüksek olması nedeniyle, bu bölgede ikamet edenlerin çevrelerine alışamaması sebebiyle toplumsal düzeni bozma potansiyelinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Hatta bu durum özellikle geçiş bölgelerindeki çocuk ve gençler arasında yer almaktadır. Bu nedenle Park, ahlaki kodların bireylere tatbik edilmesinde aileden çok (Comte için aile ön plandaydı) cemiyetler üzerinde durmuştur (Park, 2015b: 151-155). Tam bu noktada, kentsel suç sorunlarının çözümü de "mahalle"de aranmıştır. Çünkü mahalle, resmi örgütlenmede olmasa bile, mekânsal olarak en temel birimdir ve ahlaki tutumların yükseltilmesi için mahalleler temel alınmalıdır (Park, 2015a: 43-44, 46). Birincil ilişkilerin kopmasını yarattığı ahlaki çöküntüler, örgütsüzlüğün kentsel mekânda yarattığı problemler, yaşanan çeşitli kentsel suç olayları ve ilgili pek çok sorun alanı, mahalleye istikrarın kazandırılması ile çözülebilir nitelikte görülmüştür. Chicago Kentsel Ekolojinin bu sorunlara reçetesi, en temel olarak, mahalle kültürünün ön plana çıkarılması (Park, 2015b: 157) olarak ifade edilebilir. Böylece Okul, pozitivist sosyal bilim anlayışının talep ettiği son görevi de yerine getirmiş olmaktadır.

Mahalle-Yerleşim kültürü, geçiş bölgelerinde aşırı hareketlilik nedeniyle bir türlü gelişmemiştir ve bu durum kentteki suçların temel nedeni olarak öne sürülmüştür. Bu nedenle bu bölgede yaşayanların, "kalıcı" ilişkiler kurabilecekleri alanlara ihtiyaçları vardır. Örneğin Park, buralardaki çocuk çetelerin islahı ile ilgili olarak oyun parklarının, sadece eğlenmekten ziyade, bu fonksiyonu da yerine getirmesi gerektiğini belirtmiştir (Park, 2015b: 157). Temel olarak kentteki ahlaki değerlerin aşınmasına karşı mahallenin oturmuş bir yerleşim kültürü ile güvenlik subabı konumunda ele alındığı görülmektedir. Bu nedenle mahalle bazında ahlaki yetkinliği sağlayacak tesislerin oluşturulması ile kentsel güvenliğin de sağlanacağı kabul edilmektedir.

Görüldüğü gibi Chicago Okulu kent ekolojistleri, teori geliştirmektense, doğrudan araştırma sahasına indikleri etnografik çalışmaları ile tanınmış; sapkınlık, çeteler, çeşitli suçlar, intihar, aile sorunları ve toplumsal kurumların işlevlerinin bozulmasına ilişkin çalışmalar yapmışlardır. Yine de

topladıkları ampirik verilerle “Toplumsal Örgütsüzlük Teorisi”nin başlangıcını sağlamışlardır. (Short, 2002: 108). Toplumsal örgütsüzlük teorileri, Chicago Okulu’ndan itibaren, Amerikan Sosyolojisi’ni bir süre etkilemeye devam etmiştir. 1930-1960 yılları arasındaki dönemde Burgess’in öğrencilerinin (Thraster, Shaw³ ve McKay vs.) İkinci Chicago Okulu olarak suçluluk olgusuna ilişkin çalışmalarıyla ilk dönemdeki teorik mirası devam ettirdiği söylenebilir (Robert, 2011: 803). Her ne kadar bu tarihlerden sonra kent ekolojisi yaklaşımının kent sosyolojisi için “öldüğü” belirtilse de (Saunders, 2013: 75) Zukin, en azından 1980’lere kadar kent sosyolojisinde kent ekolojisi yaklaşımının hâkimiyetinin devam ettiğini daha sonra ona alternatif olarak ortaya çıkan Politik Ekonomik ve Kültürel yaklaşımların yeni kent sosyolojisinde hâkim olmaya başladığını belirtmiştir (Zukin 2011: 11). Ayrıca Lynn ve Strauss, 1961 tarihli “Büyük Amerikan Kentlerinin Yükselişi ve Çöküşü” adlı eseriyle Jane Jacobs’in, kentlerin doğayla bütünlük bir biçimde olduğu ve insanların toplumsal ekolojisinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı fikrine vurgu yapmışlar, literatürden örnekler de vererek onun kavramsallaştırmalarının kentsel ortamda güvenlik ve kent sağlığı gibi konuların araştırılmasında kullanıldığını göstermişlerdir (Lynn ve Straus, 2018: 74). Jacobs, temel olarak ABD’de 1960’larda uygulanan kentsel yenilenme projelerinin, “kenar mahalleleri” (slum) yıkarken kent sakinlerinin taleplerini dikkate almadığını ve bunun da geniş çaplı kentsel protestolara yol açtığını vurgulamıştır (Jayne ve Ward, 2017: 13).

Chicago Kent Ekolojisi Okulu’nun kent sosyolojisi açısından gözden düşmesinin nedenleri, bu akıma yöneltilen eleştirilerde görülmektedir. Aslında en temel olarak, Okul’a getirilen eleştirilerin pozitivistlere getirilen eleştirilerle bağlantılı olduğu görülmektedir. Öncelikle, Chicago Okulu’nun veri odaklı/nicel yaklaşımları öne çıkarması, bunun yanında nicel boyutu göz ardı emesi temel eleştiri noktası olmuştur. Okul’un karmaşık toplumsal gerçeklere ilişkin açıklamalarının aşırı indirgemeci olması, sınıfsal özellikleri de dikkate almaması getirilen diğer eleştiriler arasındadır (Serter, 2013: 73-74). Soja, Manuel Castells’in Henri Lefebvre’ye getirdiği eleştirilere değinirken, “Chicago Okulu teorisyenlerini “burjuva teorisyenleri” olarak adlandırdığını, teorilerini “ideolojik tuzak” olarak nitelendirdiği görülmektedir (Soja, 2017: 113, 136). Soja da, Chicago Okulu’nun tanımlayıcı genellemelerinin yanlış olmadığını belirtir. Ama ona göre “... bu genellemeler kentsel olanın düğünsellik, mekan ve iktidarın kesişiminden ileri gelen daha temel özgülüğü perdeler.” (Soja, 2017: 205).

21. Yüzyıl’a doğru gelindiğinde, kent sosyolojisinde birçok akımın ortaya çıktığı (Los Angeles Okulu, Kültürel çalışmalar, Postmodern ve Postyapısalcı teoriler vd.) görülmektedir ama yine de Chicago Okulu’nun ortaya koyduğu metodolojiler, hala akademideki ana akım çalışma metodolojileri arasında yer almaktadır (Jayne ve Ward, 2017: 6-14). Zukin, 1900’lerde olduğu gibi günümüzde de kent sosyolojisinin, daha farklı biçimlerde de olsa doğa bilimlerinden etkilendiğini belirtmektedir (Tablo 1) (Zukin, 2011: 15).

Tablo 1. Kent Sosyolojisine İlişkin Temel Varsayımlar⁴

1900’ler	2000’ler
Sabitlik	Hareketlilik
Denge	Asimetri
İnsan merkezli	İnsan + insan olmayan merkezli (Teknoloji, doğa)
Evrensel	Çeşitli
Otonom özneler	Bağımsız özneler
Etkileşim	Birlikte var olmak
Biyolojinin etkisi	Fiziğin etkisi
Tipoloji geliştirmek için kurumların ve grup davranışlarının çalışılması	Farklı gelişmelerin araştırılması için kurumların davranışların ve özelliklerinin çalışılması.

Kaynak: Zukin, 2011: 15.

Kent güvenliğine ilişkin teoriler ve uygulamalar bağlamında da Chicago okulunun etkisi, bahsedilen Sosyal Düzensizlik Teorileri aracılığıyla devam etmiştir. Bu teorilere bağlı olarak, veri girişlerine dayalı teknik modeller oluşturulmuş ve kentsel suçlarla mücadelede kullanılmaya başlanmıştır. Kentsel ortama ilişkin veriler, zengin toplumsal ve çevresel bilgi kaynaklarından alınıp depolanmakta, birçok farklı teknik türü ile işlenip kentsel suçların yer ve zaman ilişkin örüntülerinin çıkarılıp suç merkezlerinin önceden tespiti yapılmaya çalışılmaktadır (Zhao ve Tang, 2018: 8-9)⁵. Farklı tekniklere göre değişebilse de, kentsel güvenliğin sağlanmasına ilişkin teknik metotlar ve haritalarda hala çetelerin, gençlerin vs. yer aldığı ve kent ekolojisi yaklaşımının da belirttiği gibi çevresel faktörlerin kentsel suçlarla ilişkisi ön kabulü ile teknik modellerin yapıldığı görülmektedir. Aslında Chicago Okulu’nun pozitivist yaklaşımı güncel teknik modellerde tekrar etmektedir; ama bu sefer daha fazla teknik imkân ile hareket edilmektedir. Bu teknik modellerlere dayalı ve pozitivist olarak değerlendirilebilecek yaklaşımın, günümüzde kent güvenliğine ilişkin yaklaşımlarda hâkim onunda olduğu, BM Habitat raporlarında da görülebilmektedir. Örneğin çalışmanın başında anılan 2007 tarihli BM Habitat

³ Aynı zamanda 1934’de Chicago Area Project (CAP) Clifford R. Shaw tarafından 1934’te kurulmuştur ve hala aktiftir. CAP, Kent ekolojistlerinin kuramlarından hareketle, genç suçluların nedenlerini mahallelerin koşullarında aramıştır ve suçun önüne geçebilmek için mahalle yaşamına aktif katılım üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. Kuruluşunda 3 topluluktan komite ile çalışılmaktayken, 1960’larda bu sayı 80’lere ulaşmıştır (Wolcott ve Schlossman, 2005).

⁴ Tablo isimi kaynağa bulunmamaktadır, tarafımdan oluşturulmuştur

⁵ Suç oranı tespiti, suç sıcak noktaları (hotspots) belirleme, coğrafi bilgi sistemleri gibi farklı tekniklerin listesi ve haklarında detaylı bilgi için bkz. Zhao ve Tang, 2018: 4-8).

İnsan Yerleşimleri Üzerine Küresel Rapor: Kent Güvenliğinin İyileştirmesi başlıklı metinde, kentsel suçların önceden tespit edilebildiği, kim tarafından işlendiklerinden daha önemlisi, nerede işlendiklerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (UN Habitat, 2007: 49).

SONUÇ:

Chicago Kent Ekolojisi kuramları, güvenlik konusunu kentsel mekâna ilişkili olarak açıklama çabaları ile günümüzdeki kentsel güvenlik literatürünün de temelini oluşturmuştur. Chicago Okulu'nun kentteki suç olgusuna ilişkin yaklaşımların kökleri de tarihsel olarak pozitivist gelenek içerisinde bulunmaktadır ve bu çalışma bu köklerin izini sürerek genel olarak kent güvenliği disiplinin sunduğu bilgilerin tarihsel dayanaklarına ulaşmaya çalışmıştır. Pozitivizmin toplumsal fenomenleri doğa bilimlerinin, özellikle de biyolojinin metotlarıyla açıklayıp toplumsal düzen ve ahlak bağlamında sorunları tespit edip ortadan kaldırarak toplumsal ilerlemeyi sağlama süreci, Chicago Okulu tarafından da kentsel mekan üzerinde uygulanarak, kent ve kentsel güvenliğe ilişkin konular doğa bilimsel bir yaklaşım ve keskinlikle ele alınmaya çalışılmış ve tespit edilen sorunlar ortaya konulduktan sonra çözüm önerileri getirmiştir. Sorunlar ve getirilen çözümler de, pozitivist bir yaklaşımla toplumsal düzen çerçevesinde şekillendirilmiştir. Chicago Okulu'nun kullandığı mantıksal çerçevenin köklerinden birinin pozitivist yaklaşımlar olduğu hipotezi; doğa bilimlerinin yöntemlerini kullanma, toplumsal düzene ve ahlaka ilişkin kaygılar gütmeye ve düzeni sağlamak için toplumu şekillendirme şeklinde gruplandırılabilir üç eksende gösterilmiştir.

Günümüzde Kent Güvenliği disiplininin çok daha farklı bir konumda olduğu, sadece Chicago Okulu'nun sunduğu alet kutusunun kent güvenliğine ilişkin problematik alanların çözümünde yetersiz geleceği bir gerçektir. Nitekim Okul, kenti ele alışındaki eksiklikler nedeniyle, özellikle eleştirel toplumsal teoriler tarafından daha sonra sayısız eleştirinin hedefi olmuştur. Bu eleştiriler, genel olarak pozitivist yapılan eleştiriler kapsamında ortaya çıkmıştır (Kuru pozitivist mantığa yöneltilen eleştiriler ve analizlerde toplumsal sınıfların, kültürlerin ele alınmamış olmaması gibi). Ayrıca sadece tek bir kent (Chicago) üzerinden yapılan gözlemlerin genel geçer niteliği de, bilimsel açıdan ayrı bir sorun alanıdır. Ayrıca Chicago Okulu'nun kent ekolojisi terimi, günümüzde sosyolojik bir perspektiften ziyade ekoloji disiplini içerisinde ele alınmaktadır. Bu yaklaşıma göre kentin, sosyolojik, ekonomik ve ekolojik perspektiflerinin birlikte ele alınması gerekmektedir (Sakelariya, 2013: 18). Bu yaklaşım, kenti sürdürülebilirlik ekseninde analiz etmektedir (Kent ekolojisi disiplinin yeni ekolojik perspektiften tanımlanmasına ilişkin bkz. Endlicher vd. 2007.) Kent ekolojisi ve kentlerde sürdürülebilirliğin sağlanmasına ilişkin bkz. Wu, 2014). Yine de doğrudan Chicago Okulu'nun ele aldığı kavramların dijital toplum çağında ele alındığı çalışmalar da yapılmaktadır (Örneğin bkz. Wahl-Jorgensen, 2016.) Türkiye'deki kent sosyolojisinin çalışmalarında başlangıç sahasında da Chicago Okulu'nun metodolojisinin etkili olduğu görülmektedir. Mübeccel Kıray, analizlerinde hem Chicago Okulu'nun kavramlarını kullanmış hem de yeni kavramlar oluşturarak kenti ele almıştır (Erkan, 2013: 148).⁶

Sonuç olarak getirilen eleştiriler ve kent sosyolojisi disiplininde meydana gelen gelişmeler, Chicago Okulu'nun ortaya koyduğu bilgilerin değerini kaybettiği anlamına gelmemelidir. Kent güvenliği disiplini kapsamında ilk defa koyduğu terim ve yaklaşımlarla Chicago Okulu'nun bu disiplin içinde izlerini koruyacağı kuşkusuzdur.

KAYNAKÇA:

- Arlı, A. (2015). Takdim. *Şehir – Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler*. (s. 7-30). Ankara: Heretik Yayınları.
- Bal, H. (2015) *Kent Sosyolojisi* (6.Basım). İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- BBC, (Tarih belirtilmemiş). Urban models in MEDCs. http://www.bbc.co.uk/schools/gcsebitesize/geography/urban_environments/urban_models_medcs_rev1.shtml. (03.01.2018).
- Betton, E. (2011). Ahlaki Duygular. *Sosyolojik Düşünce Sözlüğü*. (Hazırlayanlar: Massimo Borlandi, Raymond Boudon, Mohamed Cherkaoui, Bernard Valade). (s. 34-37) Çev. Bülent Arıbaş. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Burgess, E. W. (2015). Şehrin Büyümesi: Araştırmaya Giriş. *Şehir – Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler*. (s. 89-104). Çev. Pınar Karababa Kayalığıl. Ankara: Heretik Yayınları.
- Cavan, R. S. (1983). The Chicago school of sociology, 1918-1933. *Urban life*, 11(4), 407-420.
- Coenen-Hunter, J. (2013). *Durkheim'ı Anlamak* Çev. Serra Akyüz. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Comte, A. (2015). *Pozitif Felsefe Dersleri ve Pozitif Anlayış Üzerine Konuşma*. Çev. Erkan Ataçay. Ankara: Bilgesu Yayıncılık
- Coser, L.. (1994). Introduction. *Theoretical Traditions in the Social Sciences* (p. ix-xxiv) (Gen. Ed. Anthony Giddens). London: The MacMillian Press.
- Davis, L. E. (2003). *Globalization's Security Implications*. RAND Issue Paper: 1-8.
- De Walt, K. (2014). *The Educational Theory of Auguste Comte*. New Foundations. <http://www.newfoundations.com/GALLERY/Comte.html>. (03.01.2018)
- Dharamsi S. ve Scott I. (2009). Quantitative and Qualitative Research. *Canadian Family Physician* Vol. 55: 843-844.

⁶ Örneğin Kıray'ın İzmir'deki kentsel alan ve bölümlerinin tarihsel değişimini analiz ederken merkez mintakası ve çevresinin farklı fonksiyonlarını dikkate alarak gerçekleştirdiği analiz (Kıray, 2007: 40-56), Chicago Okulu'nun kavramsallaştırmasını anımsatmaktadır. Kıray'ın kendisinin doğrudan Chicago Okulu'nun yaklaşımlarını ele alış ve Türkiye'deki metropoliten kentler için yorumlaması için bkz. Kıray, 2007: 105-119.

- Durkheim, E. (2014). *Toplumsal İşbölümü*. (2.Basım) Çev. Prof. Dr. Ozan Ozankaya. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Endlicher, W., Langner, M., Hesse, M., Mieg, H. A., Kowarik, I., Hostert, P., ... & Wessolek, G. (2007). Urban ecology–Definitions and concepts. In *Shrinking Cities: Effects on Urban Ecology and Challenges for Urban Development* (Vol. 1, No. 16, pp. 1-16). Peter Lang Publishing Group in association with GSE Research.
- Erkan, N. E. (2013). Türkiye Şehir Çalışmaları Alanındaki Kavramlar. *Kent Sosyolojisi Çalışmaları*.(s. 139-176) (Der. Ö. Uğurl, N. Ş. Pınarcıoğlu, A. Kanbak, M. Şiriner). İstanbul: Örgün Yayınevi.
- Foster, M. (2007). Urban Education in North America: Section Editor's Introduction. *International Handbook of Urban Education Part One*. (Eds. William T. Pink ve George W. Noblit). Hollanda: Springer.
- Freyer, H. (2015). *Sosyoloji Kuramları Tarihi* (3.Baskı). Çev. Tahir Çağatay. Ankara: Doğu Batı Yayınları
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji* Çev. Hüseyin Özel. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Jayne, M. ve Ward, K. (2017). A Twenty-first Century Introduction to Urban Theory. *Urban Theory New Critical Perspectives*. (s. 1-18). (Eds. Jayne, M. ve Ward, K). Oxon: Routledge.
- Kaboub, F. (2008). Positivist Paradigm. *Leong (Encyc)* -Vol -2 (Pat 2): 343.
- Keat, R. (1979). Positivism and Statistics in Social Science. *Demystifying Social Statistics* (s. 78-86). (Eds. J. Irvine, I. Miles and J. Evans). London: Pluto Press
- Kıray, M. B. (2007). *Kentleşme Yazıları*. 3. Basım. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Lynn W. S. ve Straus, E. G. (2018). Ecology. *Defining the Urban: Interdisciplinary and Professional Perspectives* (Eds. Iossifova, D., Doll, C. N., & Gasparatos, A). (s. 73-83). Oxon: Routledge.
- Mercan, B. A. (2017). Yönetimsellik Bağlamında Kriminoloji ve Sosyal Politika Disiplinlerinin İlişkiselliği. *Toplum ve Bilim*. 140: 122-154.
- Mckenzie, R. D. (2015). İnsan Topluluklarının Çalışılmasında Ekolojik Yaklaşım. *Şehir – Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler*. (s. 107-122). Çev. Pınar Karababa Kayalığıl. Ankara: Heretik Yayınları.
- Monivas, J. R. (2007). Science and Religion in The Sociology of Émile Durkheim. *European Journal of Science and Theology*, March 2007, Vol.3, No.1: 17-30.
- Murzi, M. (2010). Positivism. *Encyclopedia of Political Theory*, Mark Bevir (ed.), SAGE.
- Padhy, P. (2006). *Crime and criminology*. Gyan Publishing House.
- Park, R. E. (2015a). Şehir: Kent Ortamındaki İnsan Davranışının Araştırılması Üzerine Öneriler. *Şehir – Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler*. (s. 37-85). Çev. Pınar Karababa Kayalığıl. Ankara: Heretik Yayınları.
- Park, R. E. (2015b). Topluluğun Örgütlenmesi ve Çocuk Suçları. *Şehir – Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler*. (s. 145-158). Çev. Pınar Karababa Kayalığıl. Ankara: Heretik Yayınları.
- Ritzer, G. (2014). *Klasik Sosyoloji Kuramları*. Çev. Himmet Hülür. Ankara: De Ki Basım Yayın Ltd.
- Ritzer, G. ve Stepnisky, J., (2017). *Classical Sociological Theory*. USA: Sage Publications.
- Robert, P. (2011). Toplumsal Düzensizlik. *Sosyolojik Düşünce Sözlüğü*. (Hazırlayanlar: Massimo Borlandi, Raymond Boudon, Mohamed Cherkaoui, Bernard Valade). (s. 803-805). Çev. Bülent Arıbaş. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Sakelarieva, L. (2013). Traditions and Modern Views in Urban Ecology. *Journal of Balkan Ecology*. 16. 17-23.
- Saunders, P. (2013). *Sosyal Teori Kentsel Sosyoloji*. Çev. Songül Doğru Getir. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Serter, G. (2013). Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram. *Planlama Dergisi*, 23(2), 67-76.
- Short, J. F. (2002). Criminology, the Chicago School, and sociological theory. *Crime, law and social change*, 37(2), 107-115.
- Soja, E W. (2017). *Postmodern Coğrafyalar. Eleştirel Toplumsal Teoride Mekanın Yeniden İleri Sürülmesi*. Çev. Yunus Çetin. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- The World Bank,. (2017). *Urban population (% of total)* <https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS>. (03.01.2017).
- UNDP (1994). *Human Development Report*. New York: Oxford University Press

UN- Habitat (2007). *Enhancing Urban Safety and Security*. London: Earthscan.

UN- Habitat (2017). *Safety* <https://unhabitat.org/urban-themes/safety/> (03.01.2017).

Wahl-Jorgensen, K. (2016). The Chicago School and Ecology: A reappraisal for the digital era. *American Behavioral Scientist*, 60(1), 8-23.

Wolcott D. ve Schlossman, S. (2005), *Chicago Area Project*. The Electronic Encyclopedia of Chicago. <http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/239.html> (Erişim Tarihi: 17.12.2018).

Wu, J. (2014). Urban ecology and sustainability: The state-of-the-science and future directions. *Landscape and Urban Planning*, 125, 209-221.

Zhao, X. ve Tang, J. (2018). Crime in Urban Areas: A Data Mining Perspective. *SIGKDD Explorations*. Volume 20, Issue 1, 1-12.

Ziliak, S. (2008). *Positive Social Science*. *International Encyclopedia of The Social Sciences*, 2nd Edition (s. 387-389) (Ed. William A. Darity, Jr). Detroit: Macmillan Reference USA.

Zukin, S. (2011). Is there an urban sociology? Questions on a field and a vision. *Sociologica*, (3), 1-18.

